

SBURATORUL *Literar*

REVISTA · SAPTAMANALA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMARUL No. 22

<i>E. Lovinescu</i>	Critica și Literatura (IV)
<i>I. Valerian</i>	Vin caravanele...
<i>Vladimir Streinu</i>	Pe sufletul meu
<i>Gh. Brădescu</i>	Toasturi cazone
<i>Camil Baltazar</i>	Convalescență
<i>Sanda Movilă</i>	Colanul de apă
<i>F. Aderca</i>	Spiritul latin sau d. N. Iorga
se răzună.
<i>Ion Călugăru</i>	Intre copii
<i>B. Fundoianu</i>	Deia Nică a lui Ștefan la
Mallarmé

Cronica Artistică: *Victor Ion Popa*. — Cronica Dramatică:
F. Aderca. — Insemnări Literare.

22

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

CRITICA ȘI LITERATURA

IV

Indrumarea lirismului spre intelectualizare și spre expresia simbolică ar fi o evoluție firească. Situația momentană a poeziei române n'o confirmă însă într'o măsură satisfăcătoare. În loc de a evolua în acest sens, lirismul a deviat spre o formă mult mai evidentă și mai caracteristică; în loc de a se intelectualiza, emoția se reduce în genere la senzația elementară. Prin raportare la romantism sau la simbolism, fenomenul poate fi privit, negreșit, ca o insuficiență lirică. În lipsa termenului de comparație cu arta viitorului, preferăm totuși să-i analizăm caracterele fără a trage concluzii definitive. Cu o perspectivă ce nu ne aparține încă, criza de acum s'ar putea răstălmăci cândva ca o fructuoasă epocă de tranziție spre o artă nouă.

Ne-am oprit altădată asupra poeziei d-lui Lucian Blaga, reducând-o în elementele ei: ca fond, senzația; ca tehnică, comparația și deci imaginea.

Sensualismul, sau mai bine zis sensorialismul, este unul din caracterele cele mai evidente ale poeziei moderne de pe toate latitudinile pământului, activată, mai ales, de influența extrem orientală. Înainte de a se transforma în sentiment și emoție, senzația se satisface singură printr'o expresie directă și rapidă, care exclude orice organizare și complexitate. Omul trăește numai prin simțuri, într'un fel de excitare ce nu duce la emoție și la reflexiune. Dacă intelectualizarea este o sterilizare a lirismului pur prin depășire sau deviere, sensualismul reprezintă mai de grabă un stadiu anticipat și deci rudimentar; nu e o formă a decadenței anemiate prin preponderența intelectului

ci o formă primitivă ieșită din contactul bucuros al simțurilor proaspete cu natura. Poezia senzației nu e nouă; o semnalăm numai prin insistența și, cu deosebire, prin realizarea ei. Senzația nu e redată direct ci printr'o comparație; sufletescul își găsește o expresie în lumea fenomenală; imaginea îl încadrează într'o ramă de aur. Sub acest raport, d. Lucian Blaga este poate cel mai original creator de imagini, pe care l'a cunoscut literatura română până acum: imagini neașteptate și profund poetice. Pentru a reda impresia liniștei, el cel dintâiu a auzit sgomotul răzelor de lună bătând în geamuri (*Liniște*), pentru a reda fragilitatea sufletului în anumite momente, îl ferește ca pe o frunză și de contactul luminii spre a nu-l disloca (*Amurg de toamnă*); stând sub un gorun, el cel dintâi a auzit cum i se revarsă liniștea din sicriul cioplit obscur în copac (*Gorunul*). Imaginea nu e unul din elementele poeziei d-lui Lucian Blaga, ci pare poezia lui însăși. Nu este totuși unica rațiune de a fi. Imaginile poetului au în genere caracterul funcțional; cu toată materialitatea lor poartă în ele și imaterialul; sunt expresia concretă a unor stări sufletești de o valoare, ce e dreptul, mai mult cinestezică, dar incontestabilă. Din poezia d-lui Blaga reiese o bucurie de a trăi, un optimism, nu conceptual ci pur sensorial: senzația proaspătă întreține mulțumirea vieții. Găsim deci în poet și o unitate sufletească și o oarecare atitudine. Oricât de puțin organizată și de complexă i-ar fi poezia, nu-i putem deci tăgădui nici frumuseța imaginilor, nici existența unei echivalențe sufletești pentru cele mai multe din ele.

Influența d-lui Lucian Blaga asupra poeziei noastre moderne e considerabilă. A răzbit, firește, prin ceiace are mai aparent: imaginea. În imaginile d-lui Blaga se găsește însă reziduul sufletesc, din care s'a generat cochilia ca ceva organic. La poeții mai noi ele sunt căutate, în sine, ca obiecte rare și prețioase. Poezia recentă e caracterizată prin această întrecere de culegători de perle; mâini febrile le dibuesc în fundul oceanului spre a le înșira pe un fir iluzoriu. Numai prin artificiu dau uneori impresia unei vagi organizații poetice: la cel dintâiu examen, ele se risipesc însă difluente.

E. LOVINESCU.

VIN CARAVANELE...

Pe învelișul tropical
 S'a domolit simunul ce-a suflat dogoritor,
 Și 'n geana de nisip se văd albind ușor,
 Mantalele trimișilor ce vin
 Purtați de-un norocos destin...

Vin caravanele ce-au răscolit pământul,
 Și-aduc un uriaș bazar de bogății
 Cules din vechi și-îndepărtate 'mpărății...
 Pe fondul cerului de sticlă mată
 Se profilează'n șiruri trăgănate
 Cămilele ce se înscriu la rând,
 Ca niște hieroglife într'o carte
 Inviorând în suflet speranțe de mult moarte...

Vin caravanele ce le-am crezut pierdute
 În zarea țărilor necunoscute
 Și-aduc poveri de fildeș și de aur...
 Și cum alunecă alene,
 Purtând tăcerea păturită pe surile spinări,
 Par șiruri de corăbii ce se întorc din larg,
 Greoaie, fără de catarg,
 Alunecând ca într'un vis bizar
 Spre-un port imaginar...

Se'ntorc caravanele nomade
 În seara fumurie care cade
 Pe fruntea crengilor de tamarin...
 Și cum se mișcă colbăite de drum lung,
 Parc-au pornit de secole și nu mai ajung...
 În preajma lor șacalii dau târcoale
 Și urlă în urechile văzduhului înalt,
 Ce larg deschide porți de ferbințeală
 Ca să întâmpine cu drag,
 Cămilele ce picotesc de oboseală...

O!... Le cunosc de mult!...
 Sunt caravanele ce le-am purtat sărace
 Atâta timp în haosul din mine.

Din giulgiul de nisip le-am scos afară
 Și-acum, împovărate de minuni,
 Le văd cum se întorc în lume iară...

Ești, prieteni, din chiliile de lut
 În calea caravelor ce vin,
 Să vă împart cămilele pe rând...
 Deși adânc mă mistue un gând,
 Că le veți răvăși fără de rost
 Nepricepând câte comori au fost...

Veniți, cât noaptea nu se lasă,
 Că mâine alții vor veni la rând,
 Despovărând cu-aceiași nepăsare
 Spinarea caravelor hoinare...

Din șirul caravelor ce curg,
 Eu voi opri pe cea din urmă din cămile,
 Și ntr'un amurg,
 Sub coviltirul cerului brumat,
 Făcând-o să'ngenunche la picioare,
 Mă voi sui pe dânsa ușurat,
 Și mă voi pierde'n taina necunoscutelor hotare...

I. VALERIAN.

PE SUFLETUL MEU

*Pe sufletul meu fără nici un gând, Niciun amurg de-acum ori răsărit
 Intinsă pustă arsă de dogoare, Letargicu-mi urât uu-l va trezi :
 În mers greoiu simt zilele trecând Mă prăbușesc adânc — și nesimțit
 Ca niște lungi și aspre târătoare. Mă descompun cu flecare zi.*

*Urātu-așterne șesuri zi cu zi... Pe valea oboselii 'n care sânt
 Aceleași zări opace și murdare Nevoi mărunte doar mă rođ arare
 Au fost cum sunt și cum sunt tar Ca viermil un cadavru peste care
 /vor fi: Și-a tras mormântul pleoapa-i de
 Fînța-mi de nimic nu mai tresare. pământ*

VLADIMIR STREINU

TOASTURI CAZONE

„Și noi suntem din
„Tarascon.“

In garnizoana Târgul-Jiu. Masă comună. Șaizeci de perechi, ofițeri și doamne. Cuvânt de ordine: Retragere la ora 10, fără discursuri. Sosuri lungi, fripturi negre, muzică militară, Turburel.

După o oră:

Colonelul Popescu (*comandant de brigadă, sosit de câteva zile în garnizoană*).

Domnilor ofițeri, doamnelor,

Masa de astăzi este o zi istorică în trecutul meu. Plecând în războiu căpitan, (*răcnind subit*) mi-a fost dat mie să mă întorc colonel cu stea, încărcat de decorații, comandant de brigadă, în frumoșii d-voastră munți în care ca și Tudor Vladimirescu am stat santinela neclintită la postul meu, sărind de pe un munte pe altul, căzând în prăpastie, mergând triumfător înainte, căci românul în veci nu pierde. (*Superb*). Și sunt român, domnilor! (*Patetic*). Dar n'am venit aici să vă povestesc faptele mele pentru care am fost viu felicitat și decorat cu *motto* de M. S. Regele și chiar de A. R. Principele Moștenitor (*cu abnegație*). Ostașul trebuie să fie modest. N'am nevoie să mă laud. Codrii au fost martorii vitejiei mele. (*grafios*). Nu eu, d-voastră doamnelor ați născut neamul românesc, care a uimit lumea prin vitejia lui. Voi, femei antice, ați făurit cu degetele voastre de roză România Mare, suportând pe rând și cu cel mai mare eroism, toată greutatea neamțului. Vouă v'a fost dat să salvați aceste cuiburi de vitejie strămoșească, după cum odinioară păsările cerului au salvat Capitoliul. Trăiască deci M. M. L. L. Regele și Regina. Trăiască A. S. R. Principele Carol împreună cu întreaga dinastie și Principesa Elena...

Un glas (*tărișor*) și prințul Mihai...

Colonelul Popescu (*rece*)... am zis dinastia, (urmând): Noi, corpul ofițeresc din creerul munților (*aruncând verdeață de pe masă și îndemnând din ochi ofițerii să facă la fel*)

vă acoperim de flori și lăsăm cu încredere în mâinile d-voastră cele două greutatea: pansarea răniților și alina-rea suferințelor în urma noastră (*Părintește*). Și acum, doamnele mele, un sfat: păstrați-vă limba. Păstrați-vă limba, că limba dulce mult aduce și limba d-voastră e dulce, dulce de tot, nespus de dulce, căci nu este limbă mai dulce decât limba românească. Iar pe voi, bravii mei ofițeri, vă felicit că v'ați întors sănătoși în munții de unde ați plecat, ceea ce dovedește că din vultur, vultur naște, din stejar, stejar răsare. Ura, trăiască județul Gorj! (*cade extenuat, copleșit de aplauze*).

Răspunsul comandantului de regiment Col. Ionescu.

Domnilor și Doamnelor,

(*Resemnat*). Sunt neputincios. (*Vehement și pe nerăsuflăte*). Sunt neputincios să exprim ce simt, ce simțiți și d-voastră, ce simțim cu toții căci cred că fiecare simțiți ca mine pentru d-l Colonel care ca un șoim s'a repezit asupra adversarului, pot zice asupra dușmanului, atât de fioros în timpul dela început până la sfârșit, care nici-o zi, nici-o secundă măcar nu i-a scăpat, nici-o bătălie unde alții ar fi rămas morți de o mie de ori și nu s'ar mai fi întors niciodată în mijlocul nostru înapoi (*sorbind din pahar*). Deaceia repet, sunt neputincios să exprim toată recunoștința, toată dragostea, tot devotamentul și respectul ce simțim toți gorjenii pentru d. Gheneral Popescu.

Col. Popescu (*roșind modest de plăcere*). Nu sunt încă general.

Col. Ionescu (*vehement*). Nu se poate, aveți să fiți, trebuie să fiți. Ne vom ruga lui Dumnezeu și dragostea ce vă purtăm este atât de mare, atât de caldă, atât de sfântă și rugăciunile ce vom înălța la cer atât de ferbinți încât nu se poate să nu vă înainteze gheneral la cea dintâi promoție...

Col. Popescu (*capabil*). Aia... dar pân'atunci.

Ofițerii (*în cor*) Urra!... Trăiască d. general Popescu!...

Col. Popescu (*resemnat, mulțumind și liniștindu-i cu mâna*)
Lăsați să vorbească colonelul...

Col. Ionescu *Domnilor și doamnelor,*

Vă rog să mă credeți, pe unde am fost căpitan, toți comandanții mei s'au făcut ghenerali de pe urma mea

și am mulțumirea sufletească să constat că am contribuit și eu cu ceva la înaintarea lor, căci pe unde am fost, compania mea a fost totdeauna întâia pe regiment, care prima laude de pe urma mea.

Domnule Colonel, vă promit solemn, vă rog să aveți încredere în mine, veți fi ghegeneral afară numai dacă n'oiu muri eu...

Dar, domnilor și doamnelor, nici o fericire nu este complectă. Din buchetul frumos împrăștiat în jurul mesei lipsește cea mai frumoasă floare a Gorjului, care se ofilește departe de acela care o udă în fiecare seară cu lacrimile sale... lipsește d-na Ghegeneral Popescu...

Toți: Urra! Trăiască d-na general Popescu !...

(Restul discursului se pierde în cacofonia pe patru voci produsă de ofițerii tineri cari întonează: Gaudeamus igitur.

Replica

Col. Popescu; Mulțumesc valorosului meu camarad pentru cuvintele sincere și frumoase ce mi-a adresat.

Doamnelor și Domnilor, vasta cultură a colonelului Ionescu îi dă dreptul la comandamentele cele mai superioare.

V' asigur că din toată inima, din tot sufletul meu îi voi da tot sprijinul ca să ia comanda acestei brigăzi îndată ce va deveni vacantă prin avansarea mea. Numai așa voiu părâsi liniștit Gorjul unde am fost iubit și admirat de toată lumea și numai așa munca ce am depus pentru îndreptarea acestei unități — pe care d-voastră știți în ce hal am găsit-o — nu va fi pierdută. Iar pe voi, băeți, vă îndemn părintește: adăpați-vă din capul colonelului Ionescu, din cinstea lui, din vitejia lui căci, așa cum îl vedeți de mic, a pus una din pietrele cele mai mari la temeliea României mari... *(Urale uesfârșite).*

Glasul Banatului

Un locot. Bănățean. Mulțam frumos pentru așa vorbe la d-l colonel care musai urmează să fie ghinăral ș' apoi numai ce s'o pune în capul nostru ș' om mere bucuros la Pesta care încă-i românească, atât doar că eu mi's bănățean din Banat.

Baş numai ce am venit aci și tare mă rog la d-voastră aş mere înapoi, că eu mi's din Banat. Căci, mă rog fru-

mos, și munții Banatului încă sunt mândri și noi bănățenii mai vârtos ne-am lupta pentru țară și am fi setoși de victorie dacă am apăra Banatul nostru cu munții săi, cu codrii și apele sale, ce l-am adus ca dar de nuntă Domniții Elisabeta, nepoata lui Mihai Viteazul, care încă-i bănățan ș'o luptat în munții Banatului.

Col. Popescu. D-ta ești din Banat?

Locot bănățean. Placu-ți?

Cineva (*ostentativ*) D-l colonel te întreabă dacă ești din Banat?

Locot. bănățean. (*necăjit*) Apoi doar numai ce-am spus!...

Col. Popescu (*cochetând*) Mă rog, dar la noi nu vă place?

Locot. bănățean. Baș ne place și aici. Suntem făloși de dominația prea măritului nostru împărat, că împărat urmează să fie și noi bănățenii nu ne vom lăsa, că doar suntem 15 milioane de români și toți am înaintat, numai regele o rămas. Asta nu mai mere. Nu vom răbda mai mult. Ne jărue inima, trebuie să se hotărască mintenaș! De aceea ne țipă Banatul și la glasul Banatului încheagă apele, se surpă munții, se cutremură omenirea toată! Trăiască Ferdinand I primul imperator al neamului românesc! Aista-i placul Banatului. (*urate, mulți ani trăiască s. c. a. Colonelel entusiasmă il sărută*).

Col. Popescu (*generos*). Inseamnă, aghiotant, să-l mutăm în Banat.

Toți. No, tune dracu'n casa lui, apoi doar toți suntem bănățeni din Banat. Deloc am vrea să merem toți.

Col. Popescu (*consternat*). Cum d-voastră nu sunteți din Gorj?

Toți (*pe 'ntrecute*). Apoi deloc, niciunul!

Col. Popescu (*vexat*). De ce nu mi-ai raportat, colonele?

Col. Ionescu. D-le general, tocmai aveam de gând... Culmea e că regimentul care a plecat în locul nostru n'are niciun ofițer din Banat.

Col. Popescu. Asta e nostim!... Spui serios?

Col. Ionescu. Pe onoarea mea.

Col. Popescu. (*sarcastic*) Școala de războiu... (*cu incredere*) Nu e nimic, o îndreptăm noi și pe asta. Să-mi aduci aminte mâine dimineață.

.....
La plecare, urcându-se în trăsură, colonelul zise brigadierului: „Frumos ați vorbit, d-le ghegeneral!”

Col. Popescu. Ți-a plăcut?

Col. Ionescu. Fain!...

Col. Popescu. Da ofițerii?

Col. Ionescu. Au rămas tâmpiți.

Col. Popescu (*protector*) Și d-ta ai fost bine, da trebuia mai rar,

GH. BRĂESCU.

CONVALESCENȚA

CÂNTEC SIMPLU PENTRU EA

E'ntâia zi când am eșit la soare
In desprimăvărarea calmă din pădure.

Cu perne albe revărsate, pe ferestrele deschise —
sanatoriul]

Surăde binevoitor în zare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Copacii frunze și-au lipit de nud,
Să nu observi cum sânii le tresaltă
In desprimăvărarea care a pojghețuit
Cu zâmbet umed nuferii din baltă.

...Copacii, rușinoși, și-ascund
Sub frunzătura peste ochi trasă,
Dorinți și visuri cari au înflorit
Ca într'un suflet tânăr de mireasă...

— Ți-s ochii jilavi de sfioasă bucurie
Iar gura ta burează dor cuminte, —
Incât pe cărăruia moale din pădure,
Simțind că vrei să-mi spui bune-cuvinte,

Cum gura'ți amuțise de sfințenie
Sub umezeala caldei desprimăvărări, —
Ne-am prins, molatec, mânilor-amândouă
Cu sufletul: răcoare și tăceri..

FOCUL

*La tabăra din sânul pădurii 'nnegurate
Se vaită, 'nvolburându-și scânteile în stol,
Crengi ude, vreascuri siabe și grele, întretăiate,
Ard trunchiuri prăbușite, mai larg și mai domol:
Și focul se lătește, se 'ntinde, se pornește
În pâlcuri de vulvoare, pe aripe de vânt;
Le chiamă parcă 'n noapte un zeu, ce se dosește. —*

*Soldații stau în juru-i, goliți de povestiri,
Și-acum le arde fața de vânăta dogoare,
În ochiul lor vibrează întreaga involburare,
Ca o scântee 'nfiptă în adâncul negrei firi.*

*Vai, focul stinge toată pădurea în larma lui
Și gândurile-aleargă pe flacări, fugărite,
Plesnesc din bice roșii cu sfârcuri de mătase,
Aruncă vâluri stranii pe forme închipuite,
Aruncă mâini de flacări sub negurile joase
Și gem, în trunchiurile desnădăjduite.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Văpaia innegrește Cerul, orbindu-i ochii, de scântei,
Vai, arde, arde tot pământul, soldații i-au dat foc și arde...
Și ocolesc dogoarea neagră, tresărind,
Prinzând-o 'n veștede coroane.
Iar verzile scântei, ca așchii din trunchiul focului sărind
Se 'ntorc și ele, în fluturare, uscate, cenușii, alene,
Și, ca să nu s'aprindă iarăși, aleargă 'n noapte și dispar.*

*Soldații stau tăcuți, cu gândul rotit pe flacări și privesc
Cum gândul lor șoptește, arde, se stinge, geme, șovăește,
Cum piere, cum se-avântă iarăși, cum vorbește,
Ca descântat de-o vrăjitoare ascunsă 'n inima vulvorii.*

*Și focul arde, focul arde, pământul arde, cerul arde,
Chiar cerul arde și coboară uscat, în fluturi de cenușe,
Chiar noaptea arde și-și topește oțelu 'n fluvii, ce gonesc,
Spre groapa iadului, cu umbre schimonosite și cu smoață,
Cu draci subțiri, în pielea goală...*

MIHAIL CELARIANU

COLANUL DE APA

...Noapte liniștită.
 Imensă și încremenită doarme marea —
 E atât de netedă și clară,
 Ca un capac de sticlă,
 Prin care luna luminează
 Până 'n adâncul ei profund
 Pădurea de mărgean, —
 Popor de brațe ce se 'ntind.

Albă, vaporeasă,
 Cu mers ușor de'nchipuire,
 Femeia goală și frumoasă
 Păstrând o taină în privire,
 Se frânge 'n două către mare,
 Iși moaie leneș mâna 'ntrânsa,
 Iar mării parcă îi e frică...
 Iși umple pumnii mici cu apa
 Ce fuge vie iar în mare,
 Și iar se-apeacă și-o adună
 Și fuge iar, și jocul pare
 Un cântec viu, alcătuit
 Din sunete de apă care
 Lovesc peste un capac de sticlă
 Când cad mereu, adânc în mare.

.

Ar vrea să-și facă un colan
 Din boabele de apă verde;
 Ar vrea să-și facă un colan
 Dar apa alunecă, se pierde...
 Ar vrea să-și facă un colan
 Din boabele de apă verde...
 Și 'n fiecare noapte vine
 Și noaptea în zadar și-o pierde.

Le simte reci, tremurătoare,
 Și vii în haina lor de apă,
 Alunecând înșelătoare,
 Pe degetele ei ușoare

*Le simte vii, tremurătoare...
 Și în lumina tristă a lunii
 Par șiruri de mărgăritare,
 Și șiruri lungi de chilimbare
 Ce printre degete ușoare,
 Râzând ciudat și viu și trist,
 Se duc în sunete bizare
 Alunecând înșelătoare...*

SANDA MÖVILĂ.

SPIRITUL LATIN

sau

D. N. IORGA SE RĂZBUNĂ

Nu avem prea multă încredere în circumferințele critice care vor să cuprindă toate formele, mai mult sau mai puțin simetrice, ale spiritelor creatoare. Cuadratura cercului este și mai puțin de rezolvat în domeniul creației artistice... Premii nu voim să punem, (precum există pentru geometrie) pentru că ar însemna să ne luăm la întrecere cu absurdul și întodeauna am surâs cu o răutate vinovată, de câteori am găsit în istoria spiritului critic problema rezolvată a spiritului latin, a spiritului semit, a spiritului gotic etc. Problema se naște sub o mulțime de forme, și dacă am avea răgazul, pe care ni-l fură atâtea alte pasiuni, ne-am înveseli să arătăm într-o carte care e partea calului și care e partea măgarului în atâți catări docti, nechezători pe la noi și pe aiurea. Teoriei mediului, i-a urmat teoria naționalității — de aci până la teoria antropofagă a rasei e numai un pas și literatura română se va mândri cu d. H. Sanielevici, care poate explica pe Eminescu după forma piciorului și pe Sadoveanu după molari...

Am cerut noi înșine, adesea, înșelați de aparențe, critica mare de idei — când toate ideile se topesc la primul cuvânt inspirat al omului care poate să nu fi învățat la nici o școală. Nu voim să negăm valoarea, mai mult decât tipografică, a atâtor tomuri, în care se crează și se explică specii, familii, neamuri de artiști — după o anumită sensibilitate comună, când pe mine mă doare și mă încântă sensibilitatea lui, atât cât e numai a lui...

Iată de ce pe lângă surâsul, pe care a știut să ni-l procure d. Iorga, reprezentând un act fără spirit asupra celui mai spiritual autor tragic, trăind în cea mai spirituală epocă tragică, a trebuit să simțim gâdilitura ideii „geniului latin“ în cuvântarea comemorativă a marelui orator.

Geniul latin — și intru cât e vorba de artă, era mai bine să

se zică genul greco-latin — va fi existând. Nu-l putem nega întrucât i se recunosc „semnalmentele”: că e un ideal al unei anumite psihologii care a corespuns unei anumite economii politice — și istoria n'a fost niciodată pură în năzuințele ei — de ce am zice, nu?...

Insuși d. Iorga a spus — după reprezentarea actului său „*Molière se răzbună*” — că spiritul latin se recunoaște după acea măsură în concepție, acea simetrie în execuție, acel firesc care îngăduie artistului să scoată efecte mari cu mijloace mici. E aproape adevărat. Cam așa ne închipuim în deobște că trebuie să fie spiritul latin... Că o seamă de genii latine nu corespund acestei formule, că însuși Dante e un spirit esențialmente gotic — orice ar spune d. Densușianu care are, într'adevăr, o construcție sufletească greco-latină — ce are aface! în definitiv idealul e ideal tocmai ca să nu fie și nu poate fi și nu nu poate fi niciodată realitate.

Ne gândim însă cu spaimă, ce soartă va fi pedepsit pe d. Iorga cu menirea de a lămurii — și ceiace este într'adevăr nefiresc, adică anti-latin! — să preamărească și să voiască să impue un spirit care îi e cu desăvârșire străin, precum e străin (ca să vorbim comun, adică în spirit latin) focul de apă! Toată acea lume greco-latină, și ne gândim numai la quintesența civilizației ei, a avut într'adevăr un echilibru în frumos și în manifestare, pe care d. Iorga nu numai că — spre gloria individualității sale! — nu l'a avut, dar — după toate manifestările sale — nu l'a înțeles nici măcar acolo unde întrucâtva a existat. Și apoi această simetrie care a încântat din totdeauna simțul estetic, a avut un viciu cultural funest: în chip logic era și trebuia să fie mărginită. Partenonul închide zarea lumii vechi, — și e poate singura desăvârșire cu putință. A fost nevoie de toată barbaria evreo-arabă, de toată invazia germană, ca printre colonadele în ruine să apară alt cer, cu lumina unei noi civilizații. Cefurile nordului au și azi perspective de geniu, zarea greco-latină și-a închis cercul-i perfect...

D. Iorga însă este, pe lângă lipsa de măsură în toate, un deschizător de orizonturi, un navigator în mări furtunoase, cu zări de brumă și de flacări — e adevărat n'a descoperit încă nici o Americă estetică sau morală, dar e din prețioasa familie a navigatorilor genovezi!...

Spiritul greco-latin e după unii în decadentă. Nu voim să susținem acest lucru, pentru că, fiind odată — ba de două ori, înfăptuit într-o întreagă civilizație, el poate trăi cu intensitate încă de vre-o câteva ori, în vreunul sau câțiva dintre noi. Fenomenul rămâne totdeauna interesant. Ceiace e sigur, e că un asemenea om ar fi străin cu totul în aceste Americi-Unite, care sunt azi cele cinci continente.

În ce ne privește pe noi, nu vedem în juru-ne prea multe spirite greco-latine. Poate pe d. O. Densușianu, cu o răceală marmoreană, poate pe d. E. Lovinescu, cu o eleganță de imperiu în decadentă.

Să îi simțim și d. Iorga această insuficiență greco-latină,

într-o vreme când atâtea energii vor să fie scuturate de un ideal fie și „perdut în noaptea unei lumi ce nu mai este...?”

Și de ce, de ce oare a fost dat ca tocmai d. Iorga să recheme și încă elogios, acest spirit care și-a avut lumea lui, atât de străină, atât de streină de marele nostru bărbat politic?

Nu voim să jignim pe d. Iorga, deși e mult mai irascibil decât un veritabil roman. Ne vine în minte o fabulă modernă a unui autor neamț. E vorba și de un măgar — un animal dela care și subsemnatul și d. Iorga ar avea de învidiat puterea de suferință și toleranță.

Dar iată acea fabulă :

Un leu trăgea să moară. Regele animalelor simțea că ultimele-i puteri l'au părăsit, și că cel mai netrebnic animal, ar putea acum să-și răsbune lipsa de orgoliu și prestanță. Și pradă acestor gânduri negre, își așteapta soarta. Tocmai trecea un măgar, care, văzându-l, zise cu voce proprie :

— Aha! iată regele animalelor nu mai are nici o putere! Ași putea să mă răzbun, să-i trag o copită. Dar nu o voi face. Se va zice că e copita măgarului... Il voi pedepsi altfel: la moartea lui am să țin un discurs, — în care am să-l laud!...

F. ADERCA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INTRE COPII

Trântit sub cătiniș, Buimaș își întinse lenevos trupul gol și alb, privi în zare, unde colnicele rotunjite opriau lumina toloacelor. Orbit de ninsoarea luminoasei zile de August surăse bun și viclean: se simția bine...

Un trosnet de pas îl făcu să se strângă rușinos într'un ascunziș, căci era gol precum fugise, ca mâsa să nu-l vâre în covată, să-l spele cu suvârf și alte buruiene lecuitoare de bube.

Se înălță apoi într'un cot și pentru că nu fusese nimeni, privi oarecum mânios în ograda zugravului. Erau în mahala câteva case gospodărești pe care nu le suferea, numai pentru că erau totdeauna sătule.

„Trebue să fie undeva o livadă, unde Dumnezeu varsă bănet și chiamă câte o mahala, ca fiecare gospodar să-și apuce și să-și ducă acasă după vrere și putere. Cei leneși, sătui și veseli, umplu buzunări, sânnuri, saci cu galbeni; cei trudiți, flămânzi și amărăți ajung totdeauna, după ce grămezile de galbeni s'au golit...

— „N'ai văzut, își zise sie-și, colo peste pârâu în livedea

nemțoaicei cum se băteau ciorile pentru o nucă! N'ai văzut apoi, stâncuța, care, însângurată și cocotată, odihnia pe un par? N'ai văzut cum ciocănia șiret, iar când a înțeles că toate-s trudite, s'a aburcat odată, s'a rotit ca un uliu și a răpit vrednicei cioare nuca?...

Năravurile păsărești parcă nu le au și oamenii? Uite, tătâne-tu, pentru că se trudește rămâne calic. Țapu, care-i trândav, a apucat o panoramă cu călușei, cărucioare, o caterincă; zugravul, iar un trândav fără pereche, a apucat bidinele, căldări, boele, scări, icoane; birjarul o droșcă cu poclit de piele, o iapă cu mânz...

— „Bătrânește mai cugeți, micuțele Buimaș,” gândi el în sine, mirându-se cât de ușor i se toarnă gândurile în grai oarecum înțeleptesc cum nu l-ar ști alții de vârsta lui.

— „Și mă-ta vrea să te mai spele în covată ca pe un plod de țată!” își mai zise, trecând o mână peste șold, în vreme ce cealaltă fărămă mărunț o omidă păroasă.

— „Leibală!” țipă cineva.

Un cârd de vrăbii speriate sbură de pe câtiniș până în ogorul de peste părau, între haldani.

Nevasta înaltă și uscățivă a zugravului își chema băiatul.

— „Leib, vin să-ți dau ceva.”

Din șură, dintre niște lemne, ieși un băețel bălan, încărlițat, numai într'o cămășuică până aproape de genunchi. Buimaș îi privia inciudat și lacom. Cum stătea sus pe scări și-și legăna în limpezimea deasupra gardului trupul svelt, îi păru așa de uriașă că-l apucă o spaimă să nu-i vie pofta să strâmbe c'un deget turla bisericei, s'o răstoarne peste târg, să-l acopere și pe el sub ruini. Se strânse tare că țepii cătinișului îi însângerară pielea iar pământul jilav dedesubt îl mângăie neplăcut, cu râveneală de rămă.

Femeia scoase de sub pestelcă un covrig mare cu susan, și trecu mâna ca un paing prin cărlionții bălani și, gustând cu unsuroasele ei buze adâncimea ochilor băețelului, i-l dădu.

— „Să nu-i dai râiosului!”

— „Care râios?”

— „A calicului de alături!”

— „Lui Buimaș?”

— „Da!”

Între țepii care-l dureau Buimaș se strânse mai tare ca să-și stâmpere durerea din lăuntru. Își mușcă buzele și tăcu.

Semeață, femeia se întoarse în casă: Buimaș se putea răzbuna.

— „Leib, își rugă el smerit tovarășul.

— „Nu vin. Tu-mi ceri covrigul și mama mi-a spus să nu ți-l dau. Ei, da gol mai ești, golane! Cine ți-a furat straele?...“

— Leib, covrigul e cu susan?“

— „Cu susan! Da cu ce ai vrea să fie?“

— „Dacă-i cu susan nu mănânc. Susantul, să știi dela mine, e mai veninos ca chifterița. Dar vino să-ți arăt un pușor de vrabie că și tu mi-ai arătat ciubota ta de lut și cârlanul de său.“

— „Vin, da s'ascund covrigul sub surtuc!“

.....

... „Bine c'ai venit odată. Da ce mă credeai căpcăun?“...

— „Dacă mi-a zis mama! Da unde ți-s puii de vrabie?“

— „Stai să-ți spun întâi o vorbă...“ Dumnezeu a hotărât să facem numai pomeni cât trăim.“

— „Da parcă ți-a spus ție Dumnezeu că trebuie să facem pomeni?“

— „Da par'că Dumnezeu i-a spus mătii să nu-ți faci tu o milostenie și pomana să-mi dai o bucată de covrig?“

— „Na o jumătate de covrig, da să-mi văd și eu pomana!“

— „Să-i arăt pomana?“ gândi în sine, Buimaș. Și cum sbura tocmai un hulub alb și jucăuș din hulubarul unui rotar, viclean, îl arată tovarășului cu degețelul:

— „Uite-ți pomana, cum sboară albă pe-acolo! Da mai dă-mi o bucată de covrig, că de nu, ai și păcat!“

— „Nu-ți mai dau, că tu ești porcos!“

— „Uite-ți un păcat pe care l-ai făptuit acum cu vorba asta. Plutește pe părâu și-ți va intra ca o găză în suflet!“

— „Eu văd un găscan!“

— „Un găscan? Da și pomana nu ți-ai văzut-o decât hulub? Păcatul și pomana nu pot veni în lume goale. Par'că tu nu-ți pui strae ca să te duci în târg? Și ele se poartă ca oamenii: intră în trupul unui hulub sau găscan ca să se poată arăta ochilor omenesți!“

— „Mai na-ți dar o bucată de covrig. Da... să nu-mi ceri, că nu-ți mai dau!“ Roagă-l pe Dumnezeu să nu-mi mai trimită păcate, căci numai un găscan de-o intra în mine și îmi rupe sufletul, — dar încă mai mulți!..

— „Ți-l rupe! Dă-mi încă bucată ceia din mâna dreaptă și nu-ți mai cer și nici păcate n'ai să mai ai.

— „Cum ai și isprăvit covrigul?“

— „...Tu mi l-ai ros, doar!“

— „Eu ți-am mâncat covrigul?... Eu nu mănânc susan... Nu ți-e rușine, pocitanie! Fugi și lasă-mă să mă odihnesc măcar, că m'am trudit degeaba cu tine!...“

ION CĂLUGĂRU.

DELA NICĂ A LUI ȘTEFAN LA MALLARME

— FRAGMENT —

Ideea criticului dela suplimentul literar al ziarului *Times* că „Ion Creangă e unul care vorbește acolo“, delimitează nu numai persoana scriitorului, dar și pe aceia a literelor române. Creangă vorbește aici, la noi, pentru că numai el, grație unor ciudate împrejurări, a scăpat de contactul cu sufletul străin și cu literatura străină. Singur Creangă a scăpat de fenomenul comun printre scriitorii români: bilinguitatea. Dela obârșia istoriei noastre literare până astăzi, scriitorul român și-a făcut educația ori în țară, ori în cartea franceză. Puțini au băut din izvoarele liricei germane dar și atunci, ei stăpâneau limba germană în așa chip, încât puteau să-și scrie în ea. În ediția poeziilor lui Eminescu, scoasă de A. D. Xenopol (în editura Șaraga), ni se citează o poemă de Eminescu în nemțește.

Creangă ne dă spectacolul întâmplător și unic al scriitorului român pur, pe care fără el, abia l'am fi putut bănui. Iată-l: sensibilitate stătătoare și puțin adâncă, de iaz; absență de fanatie; o voință secată repede și cugetare nulă; cuvintele sunt plastice cu exces; niciodată muzicale: trăiesc prin frumusețea lor, singure; humor, atât cât este în proverbe, în snoave, în cimilituri; narațiuni pentru narațiuni (ca la sezători) fără necesitatea de a da anecdotei o țintă sau o coajă de simbol.

Creangă oglindește astfel, cu o spăimântătoare claritate, virtuțile ca-și metehnele sufletului românesc, îi desemnează capacitatea, îi lămurește posibilitățile și-i indică limitele. Câtă vreme speculezi numai pământul tău — rămâi la Creangă. Dacă treci cu sensibilitatea dincolo de el — ai trecut și de sensibilitatea proprie — și cazii în avere străină. Deaceia Eminescu care e, fără greș, un geniu — în nemțește sau în franțuzește, pare un simplu autor de banale romanțe.

Creangă, o expresie și o limită a scrisului românesc! Ce straniu ar fi părut paradoxul aceasta la „Junimea“, cum straniu trebuie să fi fost Creangă, între estetica lui Maiorescu, știința lui Pogor, bonjurismul lui Negruzzi și Alexandri, metafizica lui Eminescu. Creangă se scuza probabil, către ceilalți, cu scuza seme-

nului său în artă, Anton Pan: „n'am învățat nici-o limbă din cele poleite“. Dar dacă trebuie să accept un Creangă scriind cum scrie pentru că era țaran și cu un vocabular special, din aceeași pricină — resping imagina. Creangă nu scria, așa cum vorbea — sau, în tot cazul, nu cu un grai la îndemâna oricărui popă sau „dascăl“ din Humulești. Iubea cuvintele și cuvintele sunt alese în fraza lui, cum aleg furnicile în Harap Alb, mierța de căsepă din aceia de nisip.

Nu țaranul, artistul Creangă o să scrie: „Iar deasupra Condrilor, pe vârful unui deal nalt și plin de tihărâi se afla vestita Cetatea Neamțului, *îngrădită cu pustiu, acoperită cu fulgere*, locuită vara de vitele fugărite de strechie și străjuită de ceucele și vindereii care au găsit-o bună de făcut cuiburi într' însa.“

Ispirescu a străduit în darn să afle limba metaforică — singura care validează pe scriitor. Ispirescu — cel asemenea cu povești — n'ar fi putut spune despre matricele Agapiei, imagina lui Creangă: „...și satele Filioara, hătașul căprioarelor cu sprâncene, scăpate din mânăstire...“ Metafora lui Creangă e populară — iie! — dar la câți din scriitorii români, vei putea găsi metafora despre prietenie a lui Creangă, atunci când ne spune despre Gătilan, că e cu dânsul „unghie și carne“? Or fi cuvintele în uz, dar numai Creangă se putea amuza cu enumerarea lor: „Iar gazda, robotind zi și noapte, se proslăvea pe cuptior, între șanuri, calupuri, astrăgaci, bedreag, dichiciu și alte custuri tăioase, mușchea, piedecă, hască și cîln, ace, sulă, clește, piță, ciocan, ghinț, piele, ață, hârbul cu călăican, cleiu și tot ce trebuie unui ciubotar“.

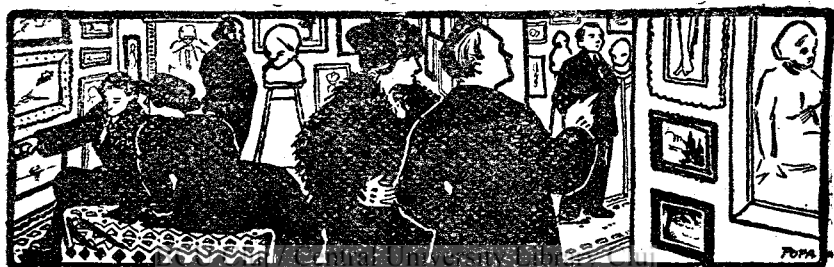
E orgoliu în răspunsul pe care-l dă cugetului care-i spune că „asurzește lumea cu țărâniile lui“: „Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci și eu sunt om din doi oameni: și satul Humuleștii în care m'am trezit, nu-i un sat lăaturalnic, moenit și lipsit de privilegiștea lumii ca alte sate“.

Creangă e un artist — și un artist al cuvintelor — în același sens în care poate avea o semnificație arta lui Mallarmé. Comparația poate fi găsită de prost gust. Ne urmărește însă de vreme îndelungă și faptul acesta, nu certifică oare că, undeva în creer unde e jocul analogiei, ceva trebuia să fi fost asemuitor în *Harap Alb*, și în *Après midi d'un Faune*? Comparația e excesivă dar dacă n'ar fi așa, am alege-o? Trebuie să punem față în față pe un artist care iubea cuvintele ca pe niște idoli, din dezgust pentru o sensibilitate prea bătrână și un creer prea covârșit, și între un artist care se întâlnește, bucuros, pentru întâia oară cu vorbele.

Numai cei ce iubesc cuvintele și se pot resemna la ele — pot citi pe Mallarmé, cum îi pot citi pe Creangă. Ascultați: „Și eu eram vesel ca vremea cea bună și șturlubatic și copilăros ca vântul în turburarea sa. Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: „ieși, copile, cu părul bălan afară și râde la soare, doar s'o îndrepta vremea“. Și vremea se îndrepta după răsul meu...“

A fost grașită opinia că scrisul lui Creangă e pentru copii. Opinia aceasta n'a fost numai o eroare. Creangă e făcut să existe numai pentru adulți sau deloc. Imi pare că, cel dintâi, observația asta a făcut-o d. Ibrăileanu. Trebuiește repetată atât până ce Creangă (sau măcar cel din „Amintiri”) va dispăre din manuale. Procedul de până acum folosește numai răspândirii numelui; păgubește însă operei. Toată lumea le-a citit în liceu; toată lumea duce, dacă nu o părere uricioasă, atunci una de plictiseală, una de indiferență. Artist — Creangă trebuie citit, după multă pregătire și lectură, pentru toată răcoarea, pe care numai atunci o vei afla în cuvintele lui proaspete, ca în niște harbuji care trebuie să spărți cu grijă, ca să nu-ți scape prin spărturi zeama cea bună.

B. FUNDOIANU.

CRONICA ARTISTICĂ

ASOCIAȚIUNEA ELEVILOR DE BELLE-ARTE, NEYLIES ȘI ZAMFIROPOL-DALL

Expoziția dela Maison d'Art dă picturii noastre un nou și valoros talent: e vorba de d. Jiquidî.

Portretele d-sale, prin soliditatea construcției fac dovada unui cunosător meritos al desenului și a unui sârguitor meșteșugar, după cum prin culoarea lor arată înclinarea lăudabilă a pictorului spre o echilibrare a efectelor, echilibrare surprinzătoare pentru tinerețea lui. E în aceste portrete cea mai strălucită piidă de bun simț pictoricesc.

D-l Jiquidî e pornit pe drumul marelui arte și fără îndoială că va fi cineva în pictura noastră în ziua când, alături de marile sale merite tehnice, va ajunge să dovedească o știință și o mai adâncă putere de redare a sufletelor omenești.

Din numeroșii săi tovarăși de expoziție ne mărginim a cita numai pe câțiva. Peisagiile asemănătoare ale d-lor Chirovici și

Iacobescu au reale calități de culoare. Sânt armonioase și realizează o atmosferă plină de aer și de melancolică poezie.

D-l *Coman* expune două genuri de pictură, foarte distincte și foarte depărtate unul de altul. Trecerea dela siguranța culorii și-a desenului larg pe care-o întrebuințează în unele, la maniera peste măsură de învechită a peisagiilor, face un efect supărător din pricina căruia ineseși calitățile sale, evidente în prima serie au a suferi.

Nu-i vorba aici numai de felul de a lucra — firește — ci ne referim însăși la deosebirea felului de a vedea și de a simți. Deosebirea dintre ele e prea mare și ar fi trebuit să le evite apropierea.

Academismul d-lui *Schmidt* nu-i lipsit de merite. Cu toată răceala lui, el lasă să se întrevadă un portretist care nu-i departe de drumul bun.

Sânt foarte interesante desemele d-nei *Marbe* și pline de viață și de adevăr. Regretăm că expune așa de puțin, după cum regretăm neglijența cu care se prezintă câți-va dintre cei mai dotați membri ai Asociațiunii cum sânt d-nii *Armand*, *Anestiu*, *Phoebus*, și *Storck*.

La Atheneu, d-l *Neylies*, încă unul din cei dela Tinerimea Artistică de odinioară, expune o sumă de tablouri, portrete și peisagii, uleiuri, pastele și desene, lucrute cu o mare doză de conștiințozitate meșteșugească.

Intr'adevăr, d-l *Neylies* are respectul meșteșugului său și chiar dacă n'ar avea decât atât, ar însemna că are foarte mult.

Fără îndoială felul de a lucra al d-ului *Neylies* nu mai este, nu mai poate fi cu totul pe placul zitelor de azi. E în el ceva îngust, ceva mărginit într'o formulă convențională, ceva care face impresia că se căznește să rămână departe de ori ce izbucnire mai vie.

Asta ar putea fi desigur o mare calitate dacă lăuntric, pictura d-sale ar avea expresivitate. Ori tocmai această expresivitate interioară este lipsa cea mai mare a expozantului dela Atheneu care rămâne astfel numai un foarte bun meșteșugar.

Ineseși pastelele d-sale, acele peisagii de oraș în care d-l *Neylies* reușește mai bine ca în orice, sânt numai exemple de virtuozitate și nici decum probe de simțire.

Alături de d-sa, d-l *Zamfiropol Dall* aduce pentru întâia oară o expoziție în care să se vadă o unitate. Dacă aceasta poate constitui o cheazăsie a faptului că și-a găsit drumul, rămâne să așteptăm de acum înainte realizări cari să-l caracterizeze și să arate măsura forțelor sale pictoricești.

VICTOR ION POPA.

TEATRUL NAȚIONAL

RUY-BLAS, 5 acte de Victor Hugo

Am așteptat reprezentarea unei piese de cea mai pură esență romantică, pentru a ne hrăni, în sfârșit, inima cu singura substanță care o fortifică și o consolează.

Cu emoțiuni am revăzut deci minunata mașină romantică a lui Victor Hugo.

N'am mai avut însă naivitatea necesară ca s'o gustăm pe de-antregul. Cineva parcă ne tot trăgea de mână și ne sufla la ureche reflexiuni sarcastice.

Probabil că romantismul este în viața spiritului ceva asemănător cu acele maladii complexe, pe care le tratezi parțial, — și ații foarte târziu legătura între ele. Ai bubulițe pe frunte, pe urmă oarecari aciditate a stomacului. Dacă nu te tunzi în fiecare vară și nu schimbi loțiunile de păr, nu izbutești să scapi de mătreață. Pe urmă, deodată, te dor toate incheeturile și ți se prescrie băi de pucoasă. Firește, între timp te-ai vindecat de bubulițe și... ți-a căzut părul!...

E celace am băgat de seamă la Ruy-Blas: pletele romantice sunt foarte avariate...

Probabil pentru că s'a făcut mai apoi prea mare uz de ele — până 'n vremea noastră. Victorien Sardou a mers, cu aceleași mijloace, până la senzaționalul popular.

Nu trebuie să uităm însă extraordinarul talent de dramaturg al lui Victor Hugo — atunci, când toate storiile trebuiau inventate.

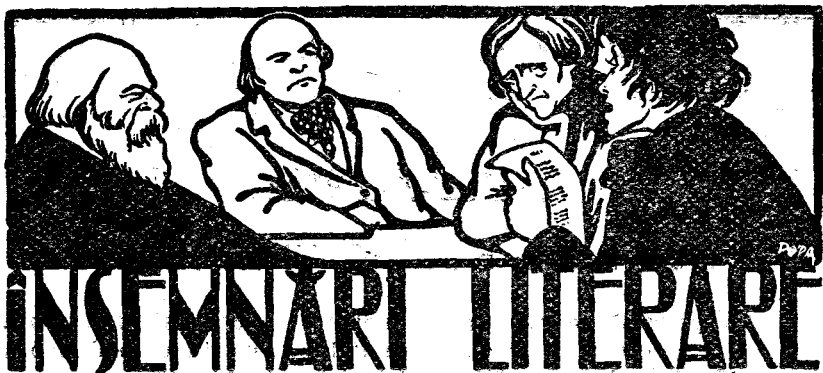
Traducerea lui Olănescu-Ascanio a pus la grea încercare pe actori — iar spectatorii au prins unele tălmăciri de versuri atât de puternice, încât cu riscul de a fi acuzat de plagiere, un viitor traducător va trebui, fără niciun scrupul, să le copieze de-adreptul.

Cel mai viu dintre actori a fost Veteranul: d. Nottara în rolul lui don. Salust.

Regina — doamna Lili Popovici-Dominic — deși a avut în glas toate moliciunile, i-a lipsit langoarea cuceritoare și grandilocventă și — de ce n'am spune-o? — ochii mari albaștri, absolut necesari. Apoi (cu toată absurditatea pretenției noastre) am fi voit s'o vedem fără acele necesare costume care din nenorocire, o copleșiseră!...

Teatrul — plin.

Publicul a fost todeauna romantic!...

INSEMNAȚI LITERARE

Curiozități literare. — Pe piața nobilă a Teatrului Național, reze-mați de un felinar decorativ, doi tipi populari cu șapcă, într'o evi-dentă bună dispoziție de spirit, țin un dialog viu, colorat și animat de gesturi frățești. Unul din ei, se dis-tinge prin vervă. Subiectul — atât cât pot prinde din sborul unei tre-ceri rezezi, — e prostia celui de al doilea :

„Nu ești tu prost, mă...? Nu ești tu o mare vită...? Nu ești, Nică mă dragă, o hahaleră prima...? „Totul cu un ton afectuos, cu o veselie sgomotoasă, cu un entusiasm con-tagios și punctat la intervale scurte, apoi acoperit chiar, sub abundența savuroasă a unor formule sacra-mentale de înjurături.

Ultimul argument, care aleargă după miné, țășnește de sub această luxoasă cataractă, concludent și in-teresant. „Știi tu de ceva pe lume ? „Nu ești tu prost, mă Nică... Nici n'ai văzut pe Hamlet !“

Iată! — Geniul Shakespearian, care nu disprețuia expresia puternică și colorată, poate fi măgulit; nu-mai puțin nivelatorii culturii dra-matice a poporului român. Ca să nu fi văzut pe Hamlet trebnie să fii un laureat al prostiei.

Firea mea cercetătoare, odată salvată din zona explozibilă a ver-bului expresiv, se întreabă :

Nu despre „A fi sau a nu fi? nici asupra cauzelor succesului Ham-letian; se întreabă: cărei calități *etnice* se dalorește această necesi-tate verbală, această savoare spe-cifică coloraturii noastre linguis-tice și care nu se reduce la o pă-tură socială, ci formează o tre-

buiță — aș zice sufletească — mai mult sau mai puțin stăvilită în ză-gazuri artificiale, dar totdeauna sincer conținute în vocabularul spontan al unui adevărat român. Spre deosebire de alte nații sau cu accentuată superioritate — și de formă și de fond! Această li-teratură primitivă a graiului nostru realistic, impulsiv, e o caracteri-zare viguroasă.

Dacă e un brevet de ignoranță a nu fi văzut pe *Hamlet*, apoi, cu pas mai mic, *Nora* lui Ibsen por-nește la noi pe drumul populari-tăței. Dece? Cred că nu pentru motivul că amândouă au ca titlu, nume simpatice de botez; proba-bil pentru cauze mai grave și mai puțin simple, de care nu mă voi preocupa.

Vă voi împărtăși curiozitatea mea asupra unui personaj secundar din această lucrare așa de pasionantă.

Vă amintiți că trece peacolo o femeie urâtă și rău îmbrăcată, an-tipatică și foarte nesăbuită în tot. Cu atât mai remarcabil cu cât ar-tista care o reprezintă e simpatică și foarte inteligentă. Așa dar sun-tem siguri că vina e a lui Ibsen. Această femeie e o buhă care aduce cu ea odată, într'un cămin fericit, răul augur, deochiul și blestemul.

Cu toate că nu are nici un ames-tec cu conflictul fundamental, cu criza în care se sbate *Nora*, ace-astă femeie funestă determină cu un gest simplu și odios senzațio-nala izbucnire și chiar sguiduitoa-rea soluție.

Sosită dedeparte, nefsemnată viz-tatoare răspunde prieteniei și bi-nefacerei cu cea mai infamă răs-

plătire: calm, rece și hotărât, dărâ-mă Casa de Păpușă.

Căutând să-și alcătuiască pentru ea însăși un cămin în orice condițiuni, pentru a se simți folositoare vieții și a trăi în sensul vieții, cu o cugetată și crudă voință, asvârle înafară de căminul ideal, pe biata pasăre cu viers dulce, pe Nora, — din care face o victimă dureroasă și o evadată.

Dece! Cine e monstrul ăsta? și ce caută acolo? Orice cuvinte ale ei sună aspru și hain. Arată virtuți amarnice, mai ursuze ca greșelile. Dece a deschis ușa la ceasul rău și a sunat ora nenorocirei?

Așa decolorată cum pare, nu știu dece femeia asta mă preocupă, mă obsedează. Nu mă pot desprinde de vraja rea care emană din ea! Ce urmărește? — Ceva răufăcător și de spaimă: Adevărul!

Înțeleg! E pasărea buhă care cu ciocul sparge ochii frumoși ai Norei ca să — *vadă*. Ca să trăiască în cunoașterea reală a uriciunii și să rupă vâlul iluziei. Ca să știe și să suferă. Ea a știut și a suferit și acumă în cuibul de hoț vrea să trăiască în deșertăciunea bucuriilor și la lumina josnicilor ome-nești.

De Nora nu are milă. Asta îi e căderea. E trimisă cu apostolatul ăsta sumbru: a înlătura orice fericire clădită pe iluzie. Oamenii sunt urâți și în urăciunea lor trebuie să și trăiască. Ce urâtă femeie aspră și neînduplecată! E Ibsen însuși care pecetluește societatea cu această sancțiune.

Iată două probleme sociale și literare: importanța verbului plastic românesc din punct de vedere etnic, și pesimismul universal al lui Ibsen semnificat într'un personaj teatral de ordin secundar.

P.

Genius loci. — D. Ion Sân-Gior-giu a debutat în revista *Flacăra* prin constatarea dezorientării literaturii române din insuficiența critice. Cititorii cunosc emoțiunea cu care ne-am dat la o parte pentru a aștepta îndrumările fostului nostru colaborator.

Așteptarea n'a fost lungă. Fără alte inutile considerații generale de principii, d. Sân-Giorgiu a trecut re-

pede la fapte. Sosit de câteva luni din străinătate, încercarea îi putea fi dezastruoasă. În apus se deprind obiceiuri rele: urbanitatea de ton care nu exclude fermitatea de convingeri, simțul nuanței, ironia, sentimentul relativității și, mai ales, disocierea talentului și, în speță, incompetenții critice de violență verbală. Era deci de temut ca nu cumva tânărul nostru critic să-și fi pierdut însușirile autoctone în contact cu atmosfera efeminată a universităților occidentale. Teamă zadarnică.

Prin recentul său articol asupra literaturii sau mai bine zis asupra persoanei d-nei Hortensia Papadat-Bengescu, d. I. S. G. ne-a dovedit că n'a înstrăinat nimic din avutul nostru național. Noi, din colțul nostru, i-am citit articolul cu interes. Judecând pe alții, criticii se definesc de obicei pe dânsii; valoarea scrisului lor nu iese din caracterul lui obiectiv ci din autoportre-tura, pe care și-o fac involuntar. Interesul articolului d-lui I. Sân-Giorgiu nu se deduce deci prin raportare la obiect (literatura d-nei H. P.-B. depășindu-l cu mult) ci prin raportare la autor. Printr'un singur articol d. I. S. G. și-a delimitat în chip definitiv fizionomia morală, capacitatea estetică, talen-tul literar și atitudinea în viață. Protestând pe drept cuvânt împotriva prejudecății de a nu se lovi femeia nici cu o floare, d. Sân-Gior-giu îi aruncă în cap și ghiveciul. Meritul lui e cu atât mai mare, cu cât a știut rezista ispitei buneicu-vinți, decare literatura noastră nu are nicio nevoie. Scuturându-se numai, a aruncat la pământ învelişul unei civilizații inutile, ca, printr'un gest superb, să ne arăte geniul autocton, conservat pur de orice contam-inare.

S.

Virgiliu Ștef. Serdaru. Apocalipsul — roman — edit. Viața Românească. — A apus parcă vremea detectivilor și pungașilor geniali! Războiul, printre multe altele, a adus și această schimbare. Nici măcar școlarii nu mai citesc aventurile lui Scherlok Holmes, Arsène Lupin sau Joseph Rouletabille. Pare-se că gustul lor s'a rafinat. Re-

manul lui Claude Farrère a făcut școală. Cititorul vrea acum un decor exotic — multă geografie — și considerațiuni de ordin istoric-fantezist.

Marele Loti a anticipat asupra gustului de-acuma și în romanele sale: *Les désenchantées*, *M-me Chrysanthème*, etc. ne-a descris pinuturi feerice. Printre imitatorii săi mai târzii, a fost și Claude Farrère, care a scris câteva pagini mărețe despre Constantinopol în „*L'Homme qui assassina*”.

Acum, când decadența romanului polițist e evidentă, Farrère a scris „*Les condamnés à mort*” și Benoit „*L'Atlantide*”.

Atras de succesul acestui din urmă roman, d-l Serdaru dă la iveală „*Apocalipsul*” — roman — în genul celor scrise de Pierre Benoit. În primul rând, inevitabilul manuscris pe care îl traduce unui european, preotul Gothama Guti; apoi, citații și fapte istorice, pe care le-ai fi putut găsi în orice manual școlar. E o întrebare dacă „*Apo-*

calipsul” e un roman? Nu-i putem da nici măcar titlul de nuvelă. Fără acțiune propriu zisă, lipsit de orice sâmbure lăuntric, acest volum — în care autorul vrea să facă analiză psihologică, — e presărat cu un șir de cugetări, luate probabil dintr'un sistem filosofic sui-generis al d-lui Serdaru. Cităm:

„Și după cum o plantă moare din lipsă de aer, tot astfel acea lume trebuise să plară, căci era lipsită de puterea regeneratoare: dragostea”.

sau:

„Singurătatea e domeniul bunătății și a tinereții...”

„Singurătatea e domeniul veseliei pure și nesfârșite (!?)

„Și nimeni nu poate fi fericit decât în singurătate...”

Pe scoarța cărții ni se anunță că „*Apocalipsul*” va apare în curând în franțuzește în editura Michel Albin din Paris.

Pierre Benoit face școală...

A. B.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A A P Ă R U T D E

E. LOVINESCU

CRITICE VOL. VI

Alexandru Macedonski, Hortensia Papadat-Bengescu,
Gala Galaction, Oct. Goga, N. Iorga, D. D. Pa-
trașcanu, N. Gane, Gh. Lazăr, D. Anghel, C. Stere,
Figurine literare, Anticipații literare, etc.

Ed. „Ancora” Alcajay & Calafateanu

PREȚUL LEI 15.—

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

◆ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ◆

Sucursale : BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110

In țară : Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cei mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru saison

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dama și Domni

◆◆◆ Prețuri mai eftine ca oriunde ◆◆◆

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a deschis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale : Oradea-Mare, Lugoj

MATĂSURI : LENA-

JURI : PĂNZETURI

ARTICOLE de MARIAJ

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODE

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustăți delicioase :

produse ale

BONBONERIEI : :

: : **RENAISSANCE**

cari se găsesc în detalii la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45